

JOAN MIRALLES

«L'Obra ha de ser transversal»

Joan Miralles (Montuïri, Mallorca, 1976), sociòleg i professor —a un institut i de geografia del turisme a la Universitat de les Illes Balears— és des del 24 de febrer el nou president de l'Obra Cultural Balear.

*Per Miquel Payeras
Fotografies d'Isaac Buj / @isaacbuj*

Com va ser que es va decidir a presentar-se a la presidència de l'Obra Cultural Balear (OCB)?

—De sempre he estat vinculat als moviments per la llengua, vaig començar amb els Joves de Mallorca per la Llengua i després, fa uns 20 anys, que som soci de l'Obra. Parlant amb altres socis arribarem a la conclusió que podríem fer la passa. Ho parlarem el desembre passat i al mateix temps ens adonarem que hi podria haver dues candidatures. Ho parlarem entre els dos grups i tot d'una vàrem veure que ens podríem entendre, perquè, de fet, teníem el mateix projecte. Així va ser com va sorgir una sola candidatura, amb l'objectiu bàsic d'enfortir tota la xarxa territorial de l'entitat i de donar una nova empenta a l'Obra.

—**Què significa això de la “casa comuna” que ha de ser l'OCB, segons vostè diu sovint?**

—Que l'Obra ha de ser, en efecte, la casa comuna dels que defensam el català. És a dir que ha de ser transversal a les ideologies, que és igual que la persona sigui d'esquerres o de dretes, més autonomista

o federalista... el que importa és que estimi i defensi la llengua i el país. L'Obra és la casa comuna de tothom que pensi així.

—**Fins ara no ho ha estat?**

—Tots els presidents i les juntes que ens han precedit s'han hagut d'enfrontar a reptes i contextos diversos, però la darrera ho tengué especialment complicat. Hagué de bregar amb una pandèmia que ens impossibilità sortir al carrer i limità com mai el contacte amb la gent. D'altra banda, el debat social de país s'ha centrat en el procés català deixant en un segon pla tota la resta.

És l'hora de tornar a sortir al carrer i reprendre la feina de l'OCB en favor de la llengua i la cultura que a hores d'ara està en una situació d'emergència lingüística. Per a afrontar el repte som conscients que cal una feina transversal i per això volem convidar a tothom a ser part de la solució. Perquè la protecció de la nostra llengua és cosa de tots.

—**Aquesta visió del procés sobiranista català i Balears, i del nou paper de l'Obra té relació amb el fet que vostè fou candidat del partit regionalista PI - Proposta per les Illes?**

—No, de cap manera. Tant la meua posició com la dels membres de la junta directiva al respecte de la qüestió és molt clara: tothom ha de tenir cabuda a l'Obra independentment de quina sigui la seva posició ideològica i política. L'Obra ha de ser transversal.

—**Com pensa que cal que sigui la relació amb Òmnium Cultural i Acció Cultural?**

—Tenim molt bones relacions i pens que s'han d'enfortir, cal reforçar la Federació Llull. Però, evidentment, el nostre àmbit d'actuació són les Balears i requerim propostes específiques per a les Illes. La llengua ens agermana, però la realitat de cada territori mostra especificitats que cal tenir present a l'hora d'abordar qualsevol procés de normalització lingüística i d'impuls cultural.

—**Vostè és sociòleg i expert en turisme: és aquesta activitat la responsable del progressiu arraconament social del català que es viu a Balears?**

—L'impacte lingüístic del turisme depèn molt del context polític, econòmic i social i de l'actitud dels actors que el componen. A més, convé ser conscient que és complicat dissociar-lo d'aquell derivat del simple creixement econòmic o evolució sociocultural. En el nostre cas el boom del turisme es produeix durant el franquisme i és usat pel règim per emblanquinar-se a l'estranger. A diferència de Catalunya, pocs promotors illencs tenien consciència lingüística o de país, si bé hi ha excepcions a les quals hem de reconèixer que els hem fet poc cas. Malauradament, un missatge que ha quallat en una part de la societat illenca és que la llengua és un fre per al desenvolupament econòmic i per això és molt important amplificar la veu d'aquells empresaris que tenen clar que això és una autèntica bajanada.

Tot i amb això, el principal impacte lingüístic ve derivat de l'arribada massiva d'immigrants atrets per l'enorme demanda de mà d'obra al sector serveis.

Amb els anys, s'han multiplicat les procedències, però l'allau migratòria no s'ha aturat mai. Ubicats a les zones turístiques trencaren l'hegemonia catalanoparlant del territori impactant en els usos i la transmissió intergeneracional de la llengua. Hem de reconèixer que no hem sabut fer una bona política d'integració. Apropar-nos a ells i fer-los partícips, com a ciutadans, de la llengua i cultura ha de ser una prioritat.

També podem parlar d'un impacte en la toponímia i els paisatges lingüístics. D'una banda, per la substitució dels noms de lloc originals per altres de nova planta derivats d'una idealització tropicalitzada i castellanitzada del nostre destí. De l'altra, perquè la cartelleria i retolació dels nuclis turístics i les grans àrees metropolitanes rarament estan en català, mentre que sí que hi són en les llengües del turista, cosa que fa sentir el resident estranger a casa seva.

Amb els anys, la consciència mediambiental ha anat guanyant força entre

l'Administració i el mateix sector turístic. Estaria bé que el Govern i el sector fossin conscients que, igual que existeix un impacte mediambiental, n'hi ha un de sociocultural, i que una part de l'impost de turisme sostenible s'hauria d'usar per a preservar i posar en valor el nostre patrimoni lingüístic i cultural.

—Fins fa una vintena d'anys es diferenciava clarament entre les zones turístiques i les que no ho eren. En aquestes últimes es mantenia molt més l'ús del català. Ara ja no hi ha cap racó a Balears que no sigui turístic i l'arracament del català està arribant arreu...

—Coincideix amb el turisme residencial, el que compra habitatges aquí. Un fenomen massiu i amb un gran impacte. Això provoca, per una banda, dinamisme econòmic, sens dubte, però també implica un increment poblacional que ha estat tan ràpid que s'ha generalitzat l'impacte negatiu sobre la llengua i cultura pròpies. No queda més remei que afrontar-ho i de la mateixa manera que ja som conscients que hem de convidar la immigració a integrar-se, a compartir la llengua i la cultura i, per tant, a formar part de la identitat del país, també cal fer una feina semblant de conscienciació amb els agents principals que actuen sobre el turisme.

—El creixement s'hauria de limitar per evitar aquests impactes?

—M'estim més dir que cal créixer d'una forma més controlada. És vera que el creixement dels últims anys —abans de la pandèmia— ha estat descontrolat.

—El paper de l'Obra quin ha de ser davant d'aquests reptes que ha generat el creixement econòmic basat en el turisme?

—Per exemple, com he dit, el de persuadir els principals agents que actuen en l'àmbit turístic. Es tracta d'empresaris que són referència per als seus treballadors i per a la societat també. Per una altra banda, hem d'empènyer perquè el Govern destini una part del que recapta amb l'ecotaxa a mitigar l'impacte sociocultural del turisme.

—Cosa que el Govern no fa...

—No. I resulta molt decebedor i fins i tot fa mal veure que destini molts d'aquest doblers —prop d'un milió d'euros— a un concert de *Los 40 Principales* i no n'hi hagi per a dinamitzadors lingüístics, per a campanyes de promoció del català, per al servei de llengües, per a →

→ treballar amb agents econòmics i socials per tal de posar en valor la llengua com un element més del nostre patrimoni...

—Com valora la tasca que, en general, fa el Govern en la promoció del català?

—Hem passat d'un Govern hostil a la llengua, com era el de (José Ramón) Bauzá (2011-2015) a un Govern (des de 2015) que no és contrari, però que tampoc és que hagi fet grans campanyes de normalització, ni de promoció, no hem vist un avenç del català a l'escola —de fet, està passant el contrari... En resum: no fa res en contra, però no fa gaire a favor. I això, a la pràctica, ens situa en una posició que és pitjor que la de fa deu anys.

—Què vol dir quan diu que està passant el contrari a les escoles?

—Després dels anys de Bauzá, hi ha hagut una relaxació entre els docents. De fet, tots plegats, com a societat, també ens hem relaxat, però els docents hem de ser conscients que també educam. Torna ser necessari fer una nova passa endavant de sensibilització a favor del català. Si som conscients de la necessitat de reaccionar davant del canvi climàtic, per què no ho som davant de l'emergència lingüística? En això l'escola és important.

—Per què el Govern no fa el que, segons vostè, hauria de fer?

—Pens que perquè no hi ha hagut prou pressió. Com que sempre ha tingut altres preocupacions, no li ha estat necessari fixar la seva ocupació en la llen-

«L'Obra ha de ser (...) la casa comuna dels que defensam el català»

gua. És un tema que no el té damunt la taula, tan simple com això. Això cal canviar-ho i l'Obra ha d'empènyer en aquest sentit.

—Una de les formes de pressió al carrer és la Diada per la Llengua i l'Autogovern que organitzava l'OCB abans de la pandèmia. Enguany la recuperareu?

—L'anterior junta directiva de l'Obra s'hagué d'enfrontar a la pandèmia, la qual ho va alterar tot. Enguany, ens hem bolcat en el Correllengua, dels Joves de Mallorca per la Llengua, com a forma de tornar a enganjar-nos amb la reivindicació de carrer. I l'any que ve recuperarem la Diada. La pressió, de tota manera, es fa de moltes maneres. La qüestió important és assolir un canvi per part del Govern, que entengui que s'ha d'implicar, que cal un pla de xoc amb molts de mitjans per impulsar el català. I en aquest sentit el paper de l'Obra és fonamental com a lobby a favor del català. La nostra entitat ha de ser sempre crítica, de forma positiva.

—Com valora el 25% judicial del castellà a l'escola, tot i que a Balears encara no hi ha sentència al respecte?

—No hi ha sentència, però ens preocupa molt. Ara bé, la preocupació per al

català a l'escola no és només per mor del 25%, que també, per suposat, sinó perquè en aquests moments hi ha molts de centres en els quals ni tan sols es compleix el Decret de mínims (aprovat pel Govern de Jaume Matas, del PP, el juliol de 1997, preveu que almenys el 50% de l'ensenyament es faci en català). I quan dic molts, vull dir exactament això: són molts els que l'incompleixen. Hem de tornar a promocionar el català a l'escola. Des de l'Obra pensam que cal ajuntar esforços amb sindicats i d'altres associacions que lluiten pel mateix i empènyer tots junts en aquest sentit.

—L'Obra s'ha de rejuvenir?

—Sense dubte. Respecte a la normalització del català sempre ens fixam en el coneixement de l'idioma i els usos lingüístics, i solem deixar de banda les actituds lingüístiques. En aquest últim aspecte és molt important que siguem capaços d'atreure la gent jove. Si no, es va creant una imatge del català com a cosa de majors, que no serveix per segons quins àmbits, entre d'altres coses. Això és nefast. Són prejudicis, sí, però són perillosos. Hem de crear actituds lingüístiques positives en tots els àmbits, i en especial entre els joves.

—I, a més, que cal que faci l'Obra?

—Hem de reforçar la xarxa territorial, augmentar les activitats a la seu de Can Alcover per fer-lo un centre neuràlgic de la cultura a Palma i a tota Mallorca, reforçar els lligams amb les altres entitats dels territoris de parla catalana, reforçar els llaços amb les altres entitats culturals de les Illes, hem d'incrementar el nombre de socis —en tenim prop de 4.000 i ens agradaria arribar als 5.000— i rehabilitar l'edifici veïnat a Can Alcover.

—I a finals d'enguany, el 60è aniversari...

—Els actes de celebració duraran tot el pròxim curs escolar, des de setembre-octubre fins a la següent primavera. Ara estam preparant tot el programa d'actes i activitats que anunciarem properament. ●